

hbo bachelor Islamitische
Theologie
Islamitische Universiteit
Rotterdam

4 februari 2013

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	6
3	Beschrijving van de opleiding	7
	3.1 Algemeen	7
	3.2 Profiel instelling	7
	3.3 Profiel opleiding	7
4	Opleidingsbeoordeling	10
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	10
	4.2 Programma	12
	4.3 Personeel	17
	4.4 Voorzieningen	19
	4.5 Kwaliteitszorg	21
	4.6 Toetsing	22
	4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	24
	4.8 Toedeling aan CROHO-domein	24
	4.9 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	24
5	Overzicht oordelen	25
	Bijlage 1: Samenstelling panel	26
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	28
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	28
	Bijlage 4: Lijst met afkortingen	30

1 Samenvattend advies

Het panel dat belast werd met de toetsing van de nieuwe opleiding hbo bachelor Islamitische Theologie van de Islamitische Universiteit Rotterdam geeft hier bondig zijn belangrijkste overwegingen weer.

De opleiding heeft volgens het panel de beroepen waarvoor opgeleid wordt, zijnde het beroep van imam en dat van islamitisch theoloog waaronder verschillende functies in het domein van het geestelijke welzijn begrepen kunnen worden, in lijn met de beroepspraktijk omschreven. De eindkwalificaties van de opleiding sluiten goed aan op deze beroepen. De vertegenwoordigers van het beroepenveld hebben de relevantie van de eindkwalificaties onderstreept. De vergelijking van deze opleiding met andere opleidingen in Nederland en het buitenland toont aan dat de opleiding verantwoorde keuzes heeft gemaakt en tekent het eigen profiel. De eindkwalificaties bevinden zich op het niveau van de bachelor en zijn voldoende beroepsgericht voor een hbo-opleiding.

Alle eindkwalificaties komen in het programma naar voren. De leerdoelen en inhoud van de modules sluiten aan op de eindkwalificaties. Het programma is goed opgebouwd met achtereenvolgens basiskennis, verdiepende kennis en inzichten en de toepassing daarvan in de praktijk. Wel pleit het panel voor een betere inhoudelijke afstemming tussen de verschillende modules en voor duidelijkere leerlijnen. Het programma sluit aan op de beroepspraktijk, mede omdat het werkveld daarbij betrokken is geweest. Het panel pleit voor het behoud en de intensivering van de relaties van de opleiding met het beroepenveld. Door de praktijkonderdelen in de modules en de stages komen de studenten voldoende in aanraking met de beroepspraktijk. De literatuur die de opleiding voorschrijft bevindt zich op het gewenste niveau. Wel vindt het panel dat de opleiding duidelijker in de modules moet aangeven welke delen van de voorgeschreven Arabische literatuur de studenten zouden moeten beheersen. Het didactisch concept en de werkvormen zijn afgestemd op de inhoud en de structuur van het programma. Het panel is te spreken over de wijze waarop de docenten de studenten tot een actieve participatie en tot discussie in de colleges brengen. Dit draagt bij aan het leerproces en is van belang voor de toekomstige beroepsuitoefening.

Het aantal studenten dat aan de opleiding begint is tamelijk gering. De belangstelling van het beroepenveld zal echter kunnen leiden tot een grotere instroom. De opleiding voldoet aan de wettelijk eisen voor de toelating van studenten. Het panel pleit voor een aparte commissie voor de toelating van studenten, los van de examencommissie. Het aanbieden van cursussen waardoor studenten hun deficiënties kunnen goedmaken, is positief. De studielast is juist berekend en is evenwichtig verdeeld over en binnen de studiejaar. De studenten studeren 20 uur tot 30 uur per week. Dat zij niet de bedoelde 40 uren studeren, komt volgens het panel doordat veel studenten langer dan de nominale vier jaar zullen studeren. De opleiding dient de maatregelen voor studenten met een functiebeperking procedureel beter in te bedden. De opleiding voldoet aan de formele eis van 240 EC en een studieduur van nominaal vier jaar.

De opleiding hanteert goede criteria bij de aanstelling van docenten en bewaakt hun prestaties in de vorm van jaarlijks te houden functioneringsgesprekken naar behoren. Het panel is zeer te spreken over de inzet en het enthousiasme van de docenten en van het opleidingsmanagement en over het besef bij hen over de weg die de opleiding zal moeten gaan om de kwaliteit te behouden. Het niveau, de vakinhoudelijke kwalificaties en de kennis van de beroepspraktijk van de docenten zijn goed. Wel dient de opleiding volgens het panel

de scholing van de docenten beter gestructureerd uit te voeren. De onzekerheden daarover zijn nu te groot. De docenten vragen ook om meer mogelijkheden daarvoor. De mening van de studenten over de docenten is positief. Het aantal in te zetten docenten is voldoende en de begrote student-docentratio is gunstig.

De huisvesting en de faciliteiten van de opleiding zijn naar behoren. Dat geldt ook voor de informatievoorziening aan de studenten en de studiebegeleiding. Wel moet de opleiding zich beraden op de inrichting van de studiebegeleiding als er veel meer studenten zouden komen. De opleiding beschikt over procedures voor de kwaliteitszorg die voldoende zijn, ook al is van een compleet werkend systeem voor kwaliteitszorg nog geen sprake. De opleiding evalueert relevante onderwerpen en doet dat periodiek. De opleiding zou de streefdoelen wel scherper moeten formuleren. De betrokkenheid van de studenten, de medewerkers en het beroepenveld bij de opleiding is voldoende. De opleidingscommissie functioneert goed. Naar het oordeel van het panel dienen de positie en de werking van de examencommissie versterkt te worden. Deze zou zich verder moeten professionaliseren om beter de voorschriften rond de toetsing en examinering toe te passen. Een grotere deskundigheid is bij de examencommissie nodig, onder meer om het toetsbeleid verder te ontwikkelen en toetsvormen voor vaardigheden zoals het portfolio inhoudelijk goed in te richten en uit te voeren.

De richtlijnen voor de toetsing en beoordeling zijn voldoende, ook al beschikt de opleiding nog niet over een uitgeschreven toetsbeleid. De toetsvormen stemmen overeen met de leerstof die in de modules wordt aangeboden. De steekproefsgewijze controle door de examencommissie is een middel om de kwaliteit van de toetsen te waarborgen. De toetsen die de opleiding ter inzage had gelegd, waren van een goed niveau en toonden onder meer een hoog vereist niveau van het Arabisch. De stages en afstudeeropdracht zijn procedureel goed ingebed, zowel aan de kant van de begeleiding als aan de kant van de verplichtingen voor de studenten. De beoordeling van de prestaties bij de stages en de afstudeeropdracht zijn naar behoren, zeker ook gezien het vier-ogenprincipe.

Het panel acht de afstudeergarantie afdoende. De instelling beschikt over de financiële middelen om de opleiding naar behoren te verzorgen en te onderhouden.

Het panel raadt de opleiding aan over ongeveer drie jaar een aantal aspecten in een externe beoordeling tegen het licht te houden. Nu is de basiskwaliteit van de opleiding verzekerd. In de loop van de tijd zullen zich nieuwe opgaven aandienen, vooral maar niet uitsluitend op het gebied van de toetsing van vaardigheden. In het begin van het programma zijn de toetsvormen vooral schriftelijke tentamens en werkstukken. In het latere deel van het programma, vooral in de stages, zal de toetsing ook bestaan uit de beoordeling van stageverslagen en van portfolio's. Daarmee is nu nog minder ervaring. Om zeker te zijn dat de opleiding op dat gebied op koers blijft, acht de commissie een externe audit van waarde.

Het panel heeft alle standaarden, uitgezonderd standaard 14, zonder terughoudendheid als voldoende beoordeeld. Het oordeel onvoldoende over standaard 14 is niet zo zwaar dat het panel niet tot een oordeel voldoende voor de opleiding kan komen. Daarom adviseert het panel de NVAO positief te besluiten ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe opleiding hbo bachelor Islamitische Theologie van de Islamitische Universiteit Rotterdam.

Den Haag, 4 februari 2013

Namens het panel ter beoordeling van de uitgebreide toets nieuwe opleiding hbo bachelor
Islamitische Theologie van de Islamitische Universiteit Rotterdam.

prof.dr.mr. R. Peters
(voorzitter)

drs. W.J.J.C. Vercouteren RC
(secretaris)

2 Werkwijze panel

De NVAO heeft een panel vastgesteld met volgende samenstelling:

- De heer prof.dr.mr. R. Peters, emeritus hoogleraar voor recht van de islam en het Midden-Oosten aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, voorzitter;
- Mevrouw dr. N.M. Dessing, universitair docent Godsdienstwetenschappen en Islamitische Theologie aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden, lid;
- De heer dr. G. Celik, associate lector en hogeschool hoofddocent aan de Christelijke Hogeschool Windesheim, lid;
- Mevrouw M. Verhoek BSc, student master Politicologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen, studentlid.

Het panel werd bijgestaan door dr. Th. de Bruijn, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en drs. W.J.J.C. Vercouteren RC, secretaris.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr 21325) in acht genomen.

Op 25 oktober 2012 heeft het panel een voorbereidende vergadering belegd. De leden van het panel hebben hun eerste, voorlopige bevindingen verwoord en vragen opgesteld, nadat zij het informatiedossier inclusief bijlagen van de opleiding hadden bestudeerd. In bijlage 3 van dit paneladvies is een overzicht opgenomen van documenten die het panel heeft ontvangen. De secretaris heeft de vragen verzameld en in één lijst gezet. Een deel van deze vragen is vervolgens naar de aanvrager gestuurd met het verzoek de antwoorden op deze vragen, evenals een aantal aanvullende bijlagen, voorafgaand aan het locatiebezoek bij het panel aan te leveren. De opleiding heeft deze vragen schriftelijk beantwoord, voorafgaande aan het locatiebezoek en tot tevredenheid van het panel. De overige vragen hebben gediend als leidraad bij de gesprekken die het panel tijdens het locatiebezoek heeft gevoerd.

Op 3 januari 2013 is het panel bijeengekomen. In deze vergadering heeft het panel de beantwoording van de vragen door de opleiding doorgenomen, is de aanpak van het locatiebezoek besproken en is ook de taakverdeling onder de leden van het panel afgesproken.

Op 4 januari 2013 heeft het panel het locatiebezoek afgelegd. Tijdens dit bezoek is het panel in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. Het programma van het locatiebezoek is toegevoegd in bijlage 2. Na afloop van het locatiebezoek heeft het panel de bevindingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. De secretaris heeft op basis hiervan een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd voor commentaar. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld. Uiteindelijk zijn aan de hand van de uitkomsten per standaard beargumenteerde oordelen per onderwerp en een eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding gegeven. Het concept is nog aan de instelling voorgelegd met het verzoek feitelijke onjuistheden te corrigeren. Een reactie is ontvangen op 9 februari 2013. Er zijn geen correcties aangebracht. Dit heeft geresulteerd in een definitief paneladvies aan de NVAO zoals vastgesteld op 4 februari 2013.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling:	Islamitische Universiteit Rotterdam
Opleiding:	hbo bachelor Islamitische Theologie
Variant:	Voltijd
Afstudeerrichtingen:	Geen
Locatie:	Rotterdam
Studieomvang:	240 EC
Sector:	Gedrag en Maatschappij

3.2 Profiel instelling

De Islamitische Universiteit Rotterdam is in 1997 opgericht door Nederlandse moslims met diverse achtergronden en vanuit verschillende landen van herkomst. De universiteit ziet het als haar opdracht om bij te dragen aan de Nederlandse pluriforme en multiculturele maatschappij en aan de verscheidenheid van het onderwijs en onderzoek in Nederland. Zo hoopt de universiteit een positief effect op de ontwikkeling van een multiculturele en multireligieuze Nederlandse gemeenschap te hebben.

De Islamitische Universiteit Rotterdam is gericht op het bevorderen van het onderwijsniveau en het welzijn van de toekomstige generaties die als Nederlandse moslims binnen de gemeenschap opgroeien. De Islamitische Universiteit Rotterdam wenst kwalitatief goede academische en professionele programma's aan te bieden. Hiermee hoopt de universiteit bij de studenten een kritische onderzoeksgeest te kweken.

De Islamitische Universiteit Rotterdam wil zowel professionele als academische opleidingen aanbieden. Omdat academische opleidingen als gevolg van het noodzakelijke onderzoek kostbaarder zijn, legt de instelling nu eerst de nadruk op opleidingen met een professionele oriëntatie of hbo-oriëntatie. De opleiding hbo master Islamitische Geestelijke Verzorging is in 2010 geaccrediteerd. De nu voor accreditatie voorgedragen opleiding is in september 2011 van start gegaan. Daarom hebben al studenten het eerste jaar van deze opleiding doorlopen.

3.3 Profiel opleiding

Deze opleiding is een nieuwe opleiding voor de instelling maar geen nieuwe opleiding op dit niveau en van deze oriëntatie in Nederland. Hogeschool InHolland biedt de opleiding hbo bachelor Imam-Islamitisch Geestelijk Werker aan. Deze opleiding vertoont gelijkenis met de nu voor accreditatie voorgedragen opleiding.

De eindkwalificaties van de opleiding zijn de volgende:

- De afgestudeerden hebben kennis van de basisbronnen van de islam die betrekking hebben op de verschillende periodes van de islamitische geschiedenis en kunnen deze plaatsen in de context van hun eigen tijd (EK 1).
- De afgestudeerden zijn in staat de basisrituelen van de islam op een correcte manier te verrichten en in deze voor te gaan (EK 2).

- De afgestudeerden zijn in staat tot gesprekken met jongeren, ouderen, gehuwden en alleenstaanden over zingevingsvraagstukken en geloofsvraagstukken op basis van de islam (EK 3).
- De afgestudeerden hebben kennis van het Arabisch op een niveau waarop het met behulp van woordenboeken en elektronische hulpmiddelen toereikend is om informatie uit de belangrijkste islamitische bronnen te destilleren (EK 4).
- De afgestudeerden zijn in staat methodisch informatie te verzamelen rond een onderwerp en deze op een verantwoorde manier te presenteren voor een publiek (EK 5).
- De afgestudeerden zijn in staat te communiceren met groepen, ook van verschillende denominaties, hierbij rekening houdend met hun uitgangspunten (EK 6).
- De afgestudeerden zijn in staat om over de eigen mogelijkheden en beperkingen ten aanzien van de functie van islamitisch theoloog te reflecteren (EK 7).
- De afgestudeerden zijn in staat om onderscheid te maken tussen de Islam, gebaseerd op de bronnen en de praktijk, gebaseerd op cultuur en dit in een historische context te plaatsen (EK 8).

Het programma bestaat uit vier jaar en is per jaar opgebouwd uit de volgende modules:

Modules in eerste jaar	Studiepunten
Standaard Arabisch I	5 EC
Standaard Arabisch II	5 EC
Standaard Arabisch III	5 EC
Standaard Arabisch IV	5 EC
Inleiding in de geloofsleer	5 EC
Inleiding in de Koran	5 EC
Inleiding in de hadith	5 EC
Inleiding in de fiqh	5 EC
Koran recitatie & tadjwied I	2,5 EC
Koran recitatie & tadjwied II	2,5 EC
Koran recitatie & tadjwied III	2,5 EC
Koran recitatie & tadjwied IV	2,5 EC
Sirah	5 EC
Studievaardigheden	5 EC
Eerste jaar/totaal studiepunten	60 EC
Modules in tweede jaar	
Fiqh van aanbidding I	5 EC
Fiqh van aanbidding II	5 EC
Methodes van de fiqh	5 EC
Geschiedenis van de Islam	5 EC
Godsdienstfilosofie	5 EC
Tafsir van de Koran I	5 EC
Tafsir van de Koran II	5 EC
Belangrijke teksten uit de hadith	5 EC
Gesprekstraining	5 EC
Studieloopbaanbegeleiding	5 EC
Geloofsrichtingen binnen de kalaam	5 EC
Verkenkende stage	5 EC
Tweede jaar/totaal studiepunten	60 EC

Modules in derde jaar	
Methoden en technieken	5 EC
Fiqh betreffende familiezaken	5 EC
Voorschriften van de Islam	5 EC
Psychologie I	5 EC
Sociale en communicatievaardigheden	5 EC
Pedagogie	5 EC
Inleiding in de vergelijkende theologie	5 EC
Hedendaagse problemen van moslims	5 EC
Soefisme: leer en praktijken	5 EC
Grote stage I	10 EC
Capita Selecta	5 EC
Derde jaar/totaal studiepunten	60 EC
Modules in vierde jaar	
Grote stage II	20 EC
Oriëntatievakken	20 EC
Hedendaagse islamitische stromingen	5 EC
Afstudeeropdracht	15 EC
Vierde jaar/totaal studiepunten	60 EC

4 Opleidingsbeoordeling

Van toepassing is het Beoordelingskader voor de uitgebreide Toets nieuwe opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr. 21325). Het kader wordt gebruikt als de instelling niet beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg. De beoordeling is gericht op zeven vragen:

1. Wat beoogt de opleiding?
2. Met welk programma?
3. Met welk personeel?
4. Met welke voorzieningen?
5. Hoe wordt de kwaliteit geborgd?
6. Hoe wil de opleiding dit toetsen?
7. Zijn er voldoende financiële middelen?

Deze zeven vragen zijn vertaald in zeven onderwerpen en 16 standaarden. Over de standaarden geeft het visitatiepanel een gemotiveerd oordeel op een tweepuntsschaal: onvoldoende of voldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding als geheel, ook op de tweepuntsschaal.

Bij de beoordeling worden de volgende definities gehanteerd. Deze definities hebben zowel betrekking op de scores van de standaarden als op de scores van de opleiding in totaal.

Basiskwaliteit

De kwaliteit die in internationaal perspectief redelijkerwijs verwacht mag worden van een bachelor- of masteropleiding binnen het hoger onderwijs.

Onvoldoende

De opleiding voldoet niet aan de basiskwaliteit.

Voldoende onder voorwaarden¹

De opleiding voldoet onder voorwaarden aan de basiskwaliteit.

Voldoende

De opleiding voldoet aan de basiskwaliteit.

Indien een opleiding niet volledig nieuw is of omgevormd wordt, worden bij de oordeelsvorming ook de gerealiseerde eindkwalificaties betrokken.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

---

¹ Alleen mogelijk indien standaard 1 of 15 als voldoende zijn beoordeeld.

De doelstellingen van de opleiding zijn dat de studenten kennis, inzicht en vaardigheden verwerven op het gebied van de islamitische theologie, in staat zijn zich oordelen te vormen op dat gebied en zelfstandig een functie als imam of islamitisch theoloog uit kunnen oefenen.

De opleiding streeft na de studenten enerzijds op te leiden voor de functie van imam en anderzijds als islamitisch theoloog, omvattende functies als docent Koran, pastoraal werkende, begeleider en organisator van hadj-reizen, halal-certificator, voorlichter en informant over de islam bij niet-islamitische organisaties, redacteur of uitgever op het gebied van de islam of docent godsdienst. Ten aanzien van deze laatste functie moet wel worden aangevuld dat de opleiding geen lerarenopleiding is of wenst te zijn waardoor de afgestudeerden weliswaar bekwaamheden hebben als leraar godsdienst maar niet bevoegd zijn om dat beroep uit te oefenen.

De Islamitische Universiteit Rotterdam heeft van een groot aantal islamitische (koepel-) organisaties brieven ontvangen waarin deze organisaties hun vertrouwen in de instelling en haar opleidingen uitspreken. De opleiding heeft de doelstellingen en de eindkwalificaties besproken met vertegenwoordigers van organisatie in het beroepenveld. Het gaat daarbij om de volgende organisaties:

- Organisaties die zijn geraadpleegd over de functie van imam, zijn onder meer Diyanet, een organisatie die meer dan 140 moskeeën in Nederland in beheer heeft, Milli Gorus, de tweede grootste Turkse religieuze organisatie in Nederland, de Suleymanli beweging en de Marokkaanse Vereniging van Imams in Nederland. Diyanet is daarvan verreweg de grootste en belangrijkste organisatie. Vooralnog zijn de relaties met de Turkse organisaties in Nederland het sterkst. De instelling streeft ernaar ook bij de andere groepen voet aan de grond te krijgen.
- Organisaties waarmee gesprekken zijn gevoerd over de functies van islamitisch theoloog, zijn onder meer SPIOR, Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond, de Stichting Total Quality Halal Correct Certification, een organisatie die halal-certificaten afgeeft en verschillende educatieve en culturele organisaties.

De organisaties van het beroepenveld met wie het panel heeft gesproken hebben vooral het belang van in Nederland opgeleide en woonachtige imams en islamitische theologen in de verschillende functies beklemtoond. Deze personen kunnen de specifieke vragen en behoeften van personen van de islamitische gemeenschap in Nederland beter op waarde schatten, beter interpreteren en daarop betere antwoorden geven dan geestelijken die uit het buitenland komen en de situatie in dit land niet of onvoldoende kennen.

Redenerend vanuit de genoemde beoogde functies heeft de opleiding de eindkwalificaties opgesteld (zie voor het overzicht daarvan paragraaf 3.3 van dit rapport). De opmerkingen van het beroepenveld zijn daarin verwerkt. De eerste eindkwalificatie (EK 1) verwoordt het belang van kennis over de Islam. In de tweede en de vierde eindkwalificatie (EK 2 en EK 4) klinkt het belang van liturgische kennis door. Imams en islamitische theologen ontleen hun gezag voor een belangrijk deel aan hun kennis van de liturgie en ook van de Arabische taal om vanuit de oorspronkelijke teksten van de Koran te kunnen spreken. In de derde eindkwalificatie (EK 3) blijkt het belang van de pastorale component van de werkzaamheden van de afgestudeerden. De achtste eindkwalificatie (EK 8) gaat in op het vermogen van de afgestudeerden om vooral in de Nederlandse context het verschil duidelijk te kunnen maken tussen de godsdienstige voorschriften en de culturele ontwikkelingen die een rol spelen.

De opleiding heeft zichzelf vergeleken met andere opleidingen in Nederland en daarbuiten. Het gaat daarbij om de opleidingen hbo bachelor Imam-Islamitisch Geestelijk Werker van Hogeschool InHolland, wo bachelor Islamitische Theologie van de Universiteit Leiden (inmiddels aangepast), wo bachelor Islamitische Studien van de Goethe-Universiteit in Frankfurt (Duitsland) en de opleiding theologie van de Universiteit van Istanbul (Turkije). Uit de vergelijking blijken qua onderwerpen grote overeenkomsten maar het gewicht van deze onderwerpen verschilt danig tussen de opleidingen. In vergelijking met de opleiding van de hogeschool InHolland besteedt deze opleiding meer aandacht aan de kennis van de islam en aan de liturgische vaardigheden.

Overwegingen

De beroepen waarvoor de opleiding opleidt, zijnde zowel het beroep van imam als dat van islamitisch theoloog waaronder verschillende functies in het domein van het geestelijke welzijn begrepen kunnen worden, zijn goed door de opleiding onderzocht en zijn ook deugdelijk omschreven. Het beroepenveld heeft daarbij invloed gehad waardoor de beroepen de realiteit van de beroepspraktijk weerspiegelen.

De eindkwalificaties van de opleiding sluiten volgens het panel goed aan op deze beroepen. De vertegenwoordigers van het beroepenveld hebben de relevantie van de eindkwalificaties tegenover het panel onderstreept. Dat geldt onder meer voor de eindkwalificatie over de liturgische kennis en vaardigheden (EK 2). Ook al is de imam in de Nederlandse context eerder pastoraal werkzaam, toch is zijn gezag gebaseerd op deze kennis en vaardigheden. Ook de eindkwalificatie die ingaat op het verschil tussen godsdienstige bronnen en culturele aspecten, is relevant voor de beroepsuitoefening, vooral in de Nederlandse context. De opleiding zou volgens het panel bij de verdere uitbouw nog haar oor te luisteren kunnen leggen bij opleidingen voor pastoraal werk van andere godsdiensten.

De vergelijking van deze opleiding met andere opleidingen in Nederland en het buitenland is volgens het panel naar behoren uitgevoerd en maakt mede duidelijk dat de opleiding verantwoorde keuzes voor de doelstellingen en de eindkwalificaties heeft gemaakt. Het eigen profiel van de opleiding komt in vergelijking met de andere opleidingen helder naar voren.

Het panel is van oordeel dat de eindkwalificaties zich op het niveau van de bachelor bevinden, omdat de aanwijzingen over het niveau van de bachelor duidelijk in de eindkwalificaties herkenbaar zijn.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel de opleiding op deze standaard als voldoende.

4.2 Programma

4.2.1 Standaard 2

De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk.

Bevindingen

De organisaties uit het beroepenveld waarmee de opleiding heeft gesproken, hebben zich niet alleen uitgelaten over de eindkwalificaties (zie standaard 1) maar ook over de inhoud van het programma. Zo hebben ze gepleit voor een groter aandeel van Koranrecitatie in het programma, meer aandacht voor fiqh van aanbidding en fiqh betreffende familiezaken, een goede kennis van islamitische organisaties in Nederland en een degelijke training in gesprekstechnieken. Deze suggesties zijn overgenomen door de opleiding.

De opleiding heeft een raad van advies met vertegenwoordigers uit het beroepenveld ingesteld. Deze raad komt tweemaal per jaar bijeen om de opleiding te adviseren over de aansluiting van het programma op de ontwikkelingen in het beroepenveld.

De opleiding heeft in het programma ruimte gemaakt om de studenten vertrouwd te maken met de beroepspraktijk waarin zij na hun studie werkzaam zullen zijn. Binnen de modules worden praktisch gerichte onderwerpen als voorschriften van de islam en fiqh betreffende familiezaken en praktische vaardigheden als reciteren en voorgaan in gebed aangeleerd. Daarnaast voorziet het programma in drie stages van in totaal 35 EC. In het tweede studiejaar is er een verkennende, korte stage, gevolgd door twee langere stages in achtereenvolgens het derde en het vierde studiejaar. In deze stages worden de studenten geacht ervaring in de praktijk op te doen en de door hen opgedane kennis en vaardigheden in de beroepspraktijk toe te passen. De studenten kiezen tijdens elk van de drie stages een aantal eindkwalificaties waaraan zij in de stage willen werken. Zij moeten de beginsituatie beschrijven en voorts in het portfolio hun voortgang in het bereiken van de gekozen eindkwalificatie aangeven. De vertegenwoordigers van het beroepenveld met wie het panel heeft gesproken, hebben desgevraagd verklaard bereid te zijn stageplaatsen voor de studenten van deze opleiding beschikbaar te stellen.

De opleiding schrijft in de modules Nederlandstalige, Engelstalige en Arabische literatuur voor.

Overwegingen

Het panel is te spreken over de wijze waarop en de mate waarin de opleiding de inbreng van het beroepenveld heeft benut om het programma in te richten. Mede daardoor sluit het programma in zijn ogen goed aan op de vereisten van de beroepspraktijk. Het panel pleit er met nadruk voor de relaties met het beroepenveld te behouden en, waar mogelijk, te intensiveren om die aansluiting vast te houden.

Het panel staat positief tegenover de praktijkonderdelen in de modules en ook over het aandeel van de stages in het programma. De studenten komen zo voldoende in aanraking met de beroepspraktijk.

Het panel acht de literatuur die de opleiding zal voorschrijven op het gewenste niveau. Wel vindt het panel dat de opleiding duidelijker in de modules moet beschrijven welke delen van de voorgeschreven Arabische literatuur de studenten zouden moeten beheersen.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.2.2 **Standaard 3**

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

De opleiding heeft een tabel opgesteld waarin zij de relatie tussen de eindkwalificaties en de verschillende modules zichtbaar heeft gemaakt. Uit de tabel blijken alle eindkwalificaties op een evenwichtige wijze in het programma verwerkt te zijn. De opleiding heeft ook beknopte beschrijvingen van de modules gemaakt. Daarin zijn de studielast, de leerdoelen, de inhoud, de werkvormen, de voorgeschreven literatuur en de toetsvormen weergegeven.

De docenten zijn tijdens het locatiebezoek desgevraagd ingegaan op de inhoud van de door hen gegeven modules. Uit de uiteenzettingen van de docenten kon het panel afleiden dat de inhoud van de modules relevant is voor de opleiding en bijdraagt aan het bereiken van de eindkwalificaties.

Het eerste jaar van het programma is gericht op de verwerving van kennis. De studenten worden vertrouwd gemaakt met de vier pijlers waarop de islam rust, zijnde de Koran, fiqh, hadith en kalaam. De opleiding acht de verwerving van deze kennis een noodzakelijke voorwaarde om de eindkwalificatie over de kennis van de islam (EK 1) te beheersen en de kennisbasis voor het bereiken van de eindkwalificaties te leggen. In het tweede en derde jaar vindt de verdieping van deze kennisbasis plaats en verschuift de nadruk naar het verwerven van inzicht. In het derde en vierde jaar gaat de aandacht uit naar de praktische toepassing van de kennis en inzichten in de stages en de afstudeeropdracht. Naast de stage en de afstudeeropdracht kiezen de studenten in het vierde en laatste jaar een oriëntatiepakket van 5 EC. Met dit pakket kunnen zij zich voorbereiden op een mogelijke, aansluitende masteropleiding. De opleiding biedt vijf pakketten aan, met verdiepende vakken onder meer op het gebied van de psychologie, de ethiek, fiqh, de filosofie en de literatuur en geschiedenis van hadith en tafsir.

In het programma zijn enkele lijnen te onderscheiden. Deze zijn het opdoen van kennis op een aantal gebieden, het verwerven van vaardigheden, vaak als toepassing van de kennis, het verwerven van de gewenste houding en het vermogen tot zelfreflectie en de integratie van deze drie zaken. Elk van de modules heeft een plaats binnen deze lijnen.

Overwegingen

De eindkwalificaties komen naar de waarneming van het panel volledig en evenwichtig in het programma tot uitdrukking. De leerdoelen en inhoud van de modules zijn helder beschreven en weerspiegelen de te bereiken eindkwalificaties. De toelichting die de docenten op de inhoud van hun eigen module hebben gegeven, heeft mede het panel overtuigd van de kwaliteit van het programma en de aansluiting daarvan op de eindkwalificaties.

Het panel staat positief tegenover de opbouw van het programma waarin achtereenvolgens kennis wordt aangeboden, de nadruk op het verwerven van inzicht komt te liggen en de kennis en inzichten in de praktijk worden toegepast. Wel pleit het panel voor een betere, inhoudelijke afstemming tussen de verschillende modules. Deze is nu niet sterk. De lijnen die in het programma te onderscheiden zijn, zouden naar de mening van het panel ook wat duidelijker als leerlijn in beeld gebracht kunnen worden.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.2.3 Standaard 4

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken.

Bevindingen

Het didactisch concept van de opleiding bestaat vooral uit de onder standaard 3 genoemde opeenvolging van het opdoen van kennis, verdieping van kennis, verwerven van inzicht en het toepassen van kennis en inzicht in de praktijk. De modules in de verschillende studiejaar sluiten qua didactiek op deze structuur aan. De werkvormen zijn hoorcolleges, aanvullende werkcolleges als de leerstof complex is en om nadere uitleg of oefening vraagt, het houden van presentaties door de studenten, het doen van oefeningen in de praktijkdelen van de modules en het bijhouden van het portfolio tijdens de stages.

De studenten worden geacht de colleges goed voor te bereiden. De docenten die de verschillende modules verzorgen, stimuleren de studenten om actief in de colleges te participeren. Zij moedigen de studenten aan om door middel van argumenteren en discussiëren zich de leerstof eigen te maken en deze te verinnerlijken. Daarnaast dienen de studenten de kennis die zij aangereikt hebben gekregen zowel binnen de modules als in de stages en de afstudeeropdracht in de praktijk te brengen.

Overwegingen

Het didactisch concept van de opleiding stemt naar het oordeel van het panel overeen met de inhoud en de structuur van het programma. In de verschillende modules zijn de didactiek en de werkvormen afgestemd op de leerdoelen die in deze modules bereikt moeten worden.

Het panel is te spreken over de wijze waarop de docenten de studenten tot een actieve participatie en tot discussie in de colleges brengen. De houding en vaardigheden die de studenten zo opdoen, dragen bij aan het leerproces en zijn ook van belang voor hun toekomstige beroepsuitoefening.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.2.4 Standaard 5

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

Zoals bij paragraaf 3.2 aangegeven, is deze opleiding al in september 2011 van start gegaan. In dat jaar zijn 21 studenten aan de opleiding begonnen. In het jaar 2012/2013 hebben zich 12 studenten ingeschreven. Van de studenten die in het studiejaar 2011/2012 aan de opleiding begonnen heeft ruim 30 % van de studenten een mbo-diploma, heeft iets meer dan 20 % een colloquium doctum afgelegd, bezit bijna 20 % een havo- of vwo-diploma en is ruim 20 % afkomstig uit het buitenland.

De vertegenwoordigers van de organisaties in het beroepenveld met wie het panel heeft gesproken, hebben aangegeven dat zij studenten naar deze opleiding zullen sturen, op het moment dat deze geaccrediteerd zal zijn.

De studenten die aan de opleiding beginnen, dienen in het bezit te zijn van een diploma mbo-4, vwo of havo, in lijn met de wettelijke eisen voor een hbo bacheloropleiding. Studenten uit het buitenland dienen daarnaast aan te tonen dat ze de Nederlandse taal op NT2 niveau beheersen.

Studenten die niet aan deze eisen voldoen, kunnen een colloquium doctum afleggen, mits zij ouder dan 21 jaar zijn. In het colloquium doctum toetst de opleiding de motivatie van de aspirant-studenten, de beheersing van de Nederlandse taal en het niveau. Dat laatste gebeurt aan de hand van een te analyseren tekst over de Islam. De examencommissie bepaalt de toelating van studenten op grond van het colloquium doctum.

Studenten die aan de opleiding beginnen en op onderdelen een deficiëntie zouden hebben, kunnen in het begin van het programma extra cursussen volgen om deze deficiëntie goed te maken.

Overwegingen

Het aantal studenten dat aan de opleiding begint is tamelijk gering. De belangstelling van de organisaties in het beroepenveld doet het panel niettemin vermoeden dat meer studenten in de toekomst aan deze opleiding zullen beginnen.

Het panel heeft vastgesteld dat de opleiding voldoet aan de wettelijke eisen voor de toelating van studenten. Het panel pleit voor een ruimere keuze van teksten dan alleen teksten over de islam aan de hand waarvan de studenten hun niveau moeten aantonen. Het panel acht het beter als de opleiding een aparte commissie voor de toelating van studenten in zou stellen, die zich los van de examencommissie uitspreekt over de toelating van studenten.

De cursussen waardoor studenten hun mogelijke deficiënties op onderdelen van het programma kunnen goedmaken, waardeert het panel als positief.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.2.5 Standaard 6

Het programma is studeerbaar.

Bevindingen

Het programma is per studiejaar onderverdeeld in vier blokken van elk 15 EC. In het eerste jaar is de verdeling in twee blokken van elk 12,5 EC en twee blokken van elk 17,5 EC. Een blok bestaat uit acht weken college, één week voorbereiding op de tentamens en één tentamenweek.

De opleiding heeft op basis van onder meer de contacturen en de te bestuderen literatuur de studielast van de modules berekend. Het aantal contacturen is in de collegeweken ongeveer tien uur per week. De studenten hebben desgevraagd aan het panel laten weten tussen 20 en 30 uur per week aan de studie te besteden. De opleiding neemt zich voor de studielast van de modules te blijven bewaken.

De studenten worden in de gelegenheid gesteld tweemaal per jaar het tentamen van een module af te leggen. De cijfers van tentamens dienen binnen tien dagen aan de studenten te worden meegedeeld.

De opleiding heeft maatregelen getroffen voor studenten met een functiebeperking. Deze studenten melden zich bij de studieadviseur die zorgt voor de maatregelen die genomen moeten worden.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de opleiding de studielast van de modules en van het programma als geheel juist heeft berekend en de studielast evenwichtig heeft verdeeld binnen de studie jaren.

Dat de studenten in totaal 20 tot 30 uur per week studeren en niet de bedoelde 40 uur verklaart het panel door de omstandigheid dat veel studenten langer dan de nominale vier jaar zullen studeren.

De opleiding doet er volgens het panel goed aan de maatregelen voor studenten met een functiebeperking procedureel beter in te bedden.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.2.6 Standaard 7

De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma.

Bevindingen

Het reguliere programma telt 240 EC, te volgen in vier jaar.

Overwegingen

Het panel beoordeelt zowel het aantal studiepunten van 240 EC als de nominale studieduur van vier jaar als zijnde juist.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.3 Personeel

4.3.1 Standaard 8

De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid.

Bevindingen

De opleiding hanteert een aantal criteria voor het aanstellen van docenten. Deze criteria omvatten onder meer de gewenste expertise op het vakgebied dat zij zullen verzorgen, bekwaamheid in het lesgeven aan te tonen door een onderwijsbevoegdheid of op een andere wijze en de geschiktheid om taken op het gebied van onderwijs en begeleiding uit te voeren.

De opleiding voert een keer per jaar een functioneringsgesprek met ieder van de docenten. De resultaten van hun docentschap komen in deze gesprekken aan de orde en kunnen zowel positieve als negatieve gevolgen voor hun aanstelling hebben. Voor de gesprekken gebruikt de opleiding een gestandaardiseerd formulier.

De opleiding organiseert regelmatig interne scholingsbijeenkomsten voor docenten en streeft ernaar de docenten een didactische training te laten volgen bij de School of Education van Hogeschool Windesheim. Ieder jaar zouden daar twee docenten voor in aanmerking moeten komen maar dat gebeurt niet altijd.

Overwegingen

Het panel is positief gestemd over de criteria die de opleiding hanteert bij de aanstelling van docenten en de wijze waarop de opleiding de prestaties van de docenten bewaakt in de vorm van jaarlijks te houden functioneringsgesprekken.

Daartegenover staat dat de opleiding volgens het panel de scholing van de docenten op een gestructureerder wijze zou moeten uitvoeren. Er bestaan nu veel onzekerheden op dat punt. De docenten geven aan veel behoefte te hebben aan scholing maar dat hier niet altijd de middelen voor vrijgemaakt (kunnen) worden.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.3.2 Standaard 9

Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Bevindingen

Van de in totaal 20 docenten die college zullen geven aan de opleiding, zijn zes hoogleraar, zijn vier gepromoveerd, hebben vijf een mastergraad en twee een bachelorgraad. De drie docenten zonder titel zullen in de colleges ingezet worden als assistent.

De docenten die aan de opleiding verbonden zijn, hebben ervaring in de beroepspraktijk, onder meer als imam. Daarnaast neemt de opleiding zich voor gastdocenten in te zetten die uit de beroepspraktijk afkomstig zijn.

De docenten komen bij elkaar om over de afstemming in het programma te overleggen. Zoals bij standaard 3 naar voren gebracht is, is de inhoudelijke afstemming van de modules beperkt.

Volgens de studenten die het panel heeft gesproken beschikken de docenten over de vakkennis die in de modules nodig is en zijn ze didactisch zeer bedreven. Ook beheersen zij volgens de studenten de Nederlandse taal. De studenten prijzen het enthousiasme van de docenten.

Overwegingen

Het panel is zeer te spreken over de inzet en het enthousiasme van de docenten en het management van de opleiding en het besef bij hen over de weg die de opleiding zal moeten gaan om de kwaliteit te behouden en verdere verbeteringen te realiseren.

Het panel acht het niveau en de vakinhoudelijke kwalificaties van de docenten meer dan voldoende. De ervaring in de beroepspraktijk is bij de docenten ook genoeg aanwezig. In lijn met wat bij standaard 8 gezegd is, ziet het panel rond de didactische vaardigheden nog ruimte voor verbetering. De mening van de studenten over de docenten is positief.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.3.3 Standaard 10

De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De docentencapaciteit bedraagt op basis van de bij standaard 9 genoemde 20 docenten in totaal 8,8 fte. Als elk studiejaar 21 studenten zou tellen, dan zou de student-docentratio ongeveer 10 : 1 zijn. Dat is aanmerkelijk gunstiger dan de ratio in 2008 van 24 : 1 in het hoger beroepsonderwijs en 21 : 1 in het wetenschappelijk onderwijs.

Overwegingen

Het panel vindt het aantal in te zetten docenten ruim voldoende voor de opleiding.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.4 Voorzieningen

4.4.1 Standaard 11

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De opleiding is gehuisvest in een gebouw dat ook voorheen dienst deed als schoolgebouw en om die reden geschikt is voor het onderwijs. De opleiding kan beschikken over collegezalen, voorzien van audiovisuele middelen, ontmoetingsruimtes voor overleg en gesprekken, kunstateliers en muziekzalen, gebedsruimtes waarin geoefend kan worden, een kantine met koude en warme maaltijden en een bibliotheek.

Overwegingen

Het panel heeft de faciliteiten van de opleiding gezien en beoordeelt zowel de huisvesting als materiële voorzieningen van de opleiding als zijnde naar behoren om het onderwijs te verzorgen.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.4.2 Standaard 12

De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

De opleiding zet een reeks van communicatiemiddelen in om de studenten te informeren over de studie. Daaronder zijn de Wegwijzer aanmelding, toelating en inschrijving, de Studiegids, het Opleidingsreglement, het Onderwijs- en Examenreglement, het Studentenstatuut, het stagereglement, de stagehandleiding, het stagecontract en het reglement en de handleiding voor de bachelorscriptie.

Deze informatie is verkrijgbaar bij Studentenzaken, de stagecoördinator of de scriptiecoördinator. Een deel van de informatie is ook te vinden op de website van de instelling.

De studenten kunnen bij vragen bij de docenten terecht. Omdat het een kleinschalige opleiding is, is de afstand tussen studenten en docenten klein. De studentenbegeleider legt zich toe op de opvang van de studenten in het eerste deel van het programma. Daarnaast zorgt de studieadviseur voor het bewaken van de studievoortgang. De studentenbegeleider en de studieadviseur ondersteunen de studenten bij problemen in de studie of vertraging in de voortgang. De studieadviseur treedt ook op als vertrouwenspersoon.

Overwegingen

Het panel beschouwt de informatievoorziening door de opleiding als voldoende. Het panel heeft veel vertrouwen in de kwaliteit en de intensiteit van de studiebegeleiding. Wel vindt het panel dat de opleiding zich moet beraden op de werking van dit systeem als er veel meer studenten zouden komen.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.5 Kwaliteitszorg

4.5.1 Standaard 13

De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Bevindingen

De opleiding heeft procedures voor de ontwikkeling van het programma en de afzonderlijke modules daarbinnen. Ook voor operationele zaken als het opstellen en bekend maken van roosters kent de opleiding een procedure.

Na afloop van elk blok, zijnde een vierde deel van een studiejaar, houdt de opleiding een schriftelijke evaluatie onder de studenten. Daarnaast wordt mondeling naar de ervaringen van de studenten in het afgelopen blok gevraagd. De evaluaties gaan over de onderwerpen die voor de kwaliteit van het onderwijs van belang zijn. Daarnaast zal de opleiding elk jaar onder de studenten een enquête over hun tevredenheid afnemen. Als de uitkomsten van de evaluaties en enquêtes daartoe aanleiding geven, gaat de opleiding over tot het treffen van maatregelen voor verbetering. De opleidingscommissie speelt daarbij een adviserende rol.

Overwegingen

Het panel acht de procedures voor de kwaliteitszorg van de opleiding gedocumenteerd en degelijk. De opleiding houdt voldoende en zinvolle evaluaties. De resultaten van deze evaluaties worden geanalyseerd en leiden, waar nodig, tot verbetermaatregelen. Een echt voldragen systeem voor kwaliteitszorg bestaat nog niet maar dat doet niet af aan de deugdelijkheid van de procedures. Wel adviseert het panel de opleiding om de streefdoelen scherper te formuleren.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.5.2 Standaard 14

Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Bevindingen

De opleiding beschikt over een opleidingscommissie. Deze komt viermaal per jaar, na elk blok bijeen en bespreekt dan onder meer de resultaten van de evaluaties. Bij ongunstige uitkomsten kan de commissie de docent daarop aanspreken en volgt ook de verbeteringen die afgesproken zijn. De leden van de opleidingscommissie leggen ook lesbezoeken af. Het panel heeft verslagen van de bijeenkomsten van de opleidingscommissie gezien, waarin klachten van studenten zijn besproken.

De opleiding beschikt ook over een examencommissie. Deze telt vier leden onder wie een extern lid, komt minstens viermaal per jaar bij elkaar en bespreekt dan naast de toetsing en beoordeling ook de toelating van studenten, onder meer op basis van het colloquium doctum.

De studenten zijn in verschillende geledingen bij de opleiding betrokken. Zo hebben zij zitting in de opleidingscommissie, de studentenvereniging en de medezeggenschapsraad. Deze laatste overlegt periodiek met het college van bestuur van de instelling. De studenten met wie het panel heeft gesproken, zijn tevreden over de opleidingscommissie, zowel waar het gaat om het initiëren van verbeteringen als het opvolgen daarvan. De medewerkers van de opleiding zijn bij de opleiding betrokken via de opleidingscommissie, examencommissie en medezeggenschapsraad. Het werkveld is betrokken in de vorm van de raad van advies waarover ook bij standaard 2 is gesproken.

Overwegingen

Het panel acht de werking van de opleidingscommissie passend en effectief.

Naar het oordeel van het panel is de examencommissie adequaat opgezet en voldoende onafhankelijk om haar taken ten aanzien van de kwaliteit van de toetsing te kunnen bewaken. Om haar bijdrage in de kwaliteitszorg ten volle te kunnen leveren, zou zij zich echter meer moeten professionaliseren, vooral op het gebied van het ontwikkelen en hanteren van op vaardigheden gerichte toetsvormen als het portfolio. De door het panel wenselijk geachte deskundigheidsbevordering, die eerder bij standaard 8 onder woorden is gebracht, zou ook in dit geval wenselijk en nuttig zijn. Mede met het oog hierop meent het panel dat de opleiding er goed aan zou doen een vertegenwoordiger van het beroepenveld in de examencommissie op te nemen.

De betrokkenheid van de studenten, de medewerkers en het beroepenveld bij de opleiding is voldoende.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als onvoldoende.

4.6 Toetsing

4.6.1 Standaard 15

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De opleiding beschikt nog niet over een uitgeschreven toetsbeleid maar heeft wel een aantal richtlijnen en afspraken opgezet die tot doel hebben de kwaliteit van de toetsing en beoordeling te waarborgen.

De toetsvormen die worden gebruikt bij de modules zijn schriftelijke tentamens, mondelinge tentamens en werkstukken. De tentamens bestaan zowel uit open vragen als uit meerkeuzevragen. In de mondelinge tentamens gaat het onder meer om een ondervraging of een presentatie. In de stages bestaat de toetsvorm uit het stageverslag en het portfolio dat de student bijhoudt. Bij de afstudeeropdracht wordt van de studenten gevraagd een scriptie te schrijven en deze mondeling te verdedigen.

De examencommissie ziet steekproefsgewijze toe op de kwaliteit van de af te nemen toetsen. Dat gebeurt in ongeveer 25 % van de gevallen. De examencommissie gaat na of

de leerdoelen van de module in de toets zijn opgenomen en of de te stellen vragen op een evenwichtige manier over de leerstof zijn gespreid. De beoordeling van de tentamens is in handen van de docent. De opleiding beschikt niet over plagiaatssoftware maar hanteert wel regels voor het plagiaat door studenten.

Zoals bij standaard 2 gezegd, werken de studenten tijdens de drie stages in het programma aan de eindkwalificaties. Over de drie stages heen dienen zij op alle eindkwalificaties in te gaan. De beoordeling van elk van de stages bestaat uit de toetsing van het stageverslag en van het portfolio. Aan de vorm en structuur van het stageverslag heeft de opleiding eisen gesteld. In het portfolio leggen de studenten de vorderingen vast in het bereiken van de eindkwalificaties die zij hebben gekozen. Zij dienen daarbij bewijsmateriaal toe te voegen waarmee zij kunnen aantonen dat ze het aangegeven niveau hebben bereikt. Tijdens de grote stages zijn vier evaluatiegesprekken met de begeleider gepland. Aan het einde van de stage vindt een beoordelingsgesprek plaats aan de hand van het stageverslag en het portfolio. Hierbij streeft de opleiding ernaar het vier-ogenprincipe toe te passen.

De opleiding heeft een uitgebreid reglement voor de afstudeeropdracht ofwel de bachelorscriptie opgesteld. De student wordt geacht ofwel een onderwerp te kiezen uit de lijst die de opleiding ter beschikking stelt ofwel een eigen onderwerp naar voren te brengen. De scriptiebegeleider dient het onderwerp goed te keuren. Na goedkeuring vindt een intakegesprek plaats tussen de begeleider en de student. Studenten mogen in een duo een scriptie schrijven, mits de individuele bijdrage van elk van de studenten in de scriptie te herkennen is. De student of studenten dienen een plan van aanpak te overleggen. Daarin staan onder meer de probleemstelling en de globale inhoudsopgave van het verslag. Aan het einde van het traject beoordeelt de begeleider de conceptversie en, al of niet na aanpassing, de definitieve versie. Als de definitieve versie wordt goedgekeurd, dient de student de scriptie in en verdedigt deze tegenover twee examinatoren. Deze geven een oordeel aan de hand van een beoordelingsformulier met daarin een aantal criteria.

Overwegingen

Alhoewel de opleiding nog niet over een uitgeschreven toetsbeleid beschikt, vindt het panel de richtlijnen die opgesteld zijn en de afspraken die zijn gemaakt voldoende om van een deugdelijk systeem van toetsing en beoordeling te kunnen spreken.

De toetsvormen doen volgens het panel recht aan de leerstof die in de modules wordt aangeboden. De steekproefsgewijze controle door de examencommissie is een middel om de kwaliteit van de toetsen te waarborgen.

Het panel acht de toetsen die de opleiding ter inzage had gelegd van een goed niveau waarbij het panel onder meer aangenaam was verrast door het hoge niveau van het Arabisch dat in de tentamens wordt gevraagd.

Zowel de stages als de afstudeeropdracht of bachelorscriptie zijn naar het oordeel van het panel deugdelijk procedureel ingebed. In beide gevallen is sprake van een voldoende structuur in het proces, zowel aan de kant van de begeleiding als aan de kant van de verplichtingen voor de studenten. De beoordeling van de prestaties van de studenten is naar behoren ingericht, zeker ook gezien het vier-ogenprincipe dat bij de stages en de afstudeeropdracht wordt toegepast.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.7.1 Standaard 16

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen

Het Stichtingsbestuur van de Islamitische Universiteit Rotterdam heeft een schriftelijke garantie afgegeven dat de studenten die aan de opleiding beginnen, de opleiding kunnen afronden.

De Islamitische Universiteit Rotterdam heeft verklaard over voldoende financiële middelen te beschikken om de opleiding van start te laten gaan en te onderhouden.

Overwegingen

Het panel heeft de schriftelijke bevestiging van de afstudeergarantie van de opleiding gelezen en is overtuigd van de deugdelijkheid daarvan.

Ook beschikt de instelling naar het oordeel van het panel over voldoende financiële middelen om de opleiding naar behoren te verzorgen en te onderhouden.

Conclusie

Op grond van de bovenstaande bevindingen en overwegingen beoordeelt het panel deze standaard als voldoende.

4.8 Toedeling aan CROHO-domein

De instelling heeft de nieuwe opleiding ingedeeld in het domein Gedrag en Maatschappij van het CROHO. Het panel volgt deze indeling, aangezien vergelijkbare opleidingen hierin zijn opgenomen, en adviseert de NVAO de voorkeur van de opleiding over te nemen.

4.9 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

De kwaliteit van de nieuwe opleiding is voldoende. Het panel heeft zonder bedenkingen alle standaarden behalve standaard 14 als voldoende beoordeeld. Het komt tot de conclusie dat de kwaliteit van de voorgestelde opleiding als geheel als voldoende kan worden beoordeeld. Wel acht het panel het van belang dat de basis die onder kwaliteit van de opleiding is gelegd, verder wordt uitgebouwd. Vooral het onderwijs in de hogere leerjaren biedt een aantal uitdagingen op het gebied van de opzet en beoordeling van de stages en het vaardigheidsonderwijs. Dit vergt doorgaande professionalisering van docenten en examencommissie. Het panel beveelt de opleiding daarom aan om over een aantal jaar de ontwikkeling van genoemde aspecten van de opleiding in een midterm review door externe beoordelaars te laten toetsen.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	1. De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Programma	2. De oriëntatie van het programma waarborgt de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en/of de beroepspraktijk	V
	3. De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	4. De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde eindkwalificaties te bereiken	V
	5. Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten	V
	6. Het programma is studeerbaar	V
	7. De opleiding voldoet aan wettelijke eisen met betrekking tot de omvang en de duur van het programma	V
	3 Personeel	8. De opleiding beschikt over een doeltreffend personeelsbeleid
9. Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma		V
10. De omvang van het personeel is toereikend voor de realisatie van het programma		V
4 Voorzieningen	11. De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma	V
	12. De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten	V
5 Interne kwaliteitszorg	13. De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen	V
	14. Bij de interne kwaliteitszorg zijn de opleidings- en examencommissie, medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken	O
6 Toetsing	15. De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
7 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	16. De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		V

V = voldoende O = onvoldoende VOV = voldoende onder voorwaarden

Bijlage 1: Samenstelling panel

Het panel voor de toetsing van deze opleiding was als volgt samengesteld.

- De heer prof.dr.mr. R. Peters, emeritus hoogleraar voor recht van de islam en het Midden-Oosten aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, voorzitter
- Mevrouw dr. N.M. Dessing, universitair docent Godsdienstwetenschappen en Islamitische Theologie aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit Leiden, lid;
- De heer dr. G. Celik, associate lector en hogeschool hoofddocent aan de Christelijke Hogeschool Windesheim, lid;
- Mevrouw M. Verhoek BSc, student master Politicologie aan de Radboud Universiteit Nijmegen, studentlid.

prof.dr.mr. R. Peters, voorzitter

De heer Peters doceerde van 1968 tot 2010 Arabisch en islamwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Van 1982-1987 was hij directeur van het Nederlands Instituut in Cairo, Egypte. In 1979 promoveerde hij op moderne interpretaties van het begrip jihad (*Islam and colonialism: The doctrine of jihad in modern history*. Den Haag, 1979). In zijn onderzoek houdt hij zich tegenwoordig vooral bezig met islamitisch recht en met islam in Nederland. In 2001 deed hij in opdracht het de EU onderzoek naar de invoering van shariastrafrecht in Noord-Nigeria en het effect daarvan op de mensenrechtensituatie.

dr. N. Dessing, lid

Mevrouw Dessing is universitair docent aan het Leids Instituut Godsdienstwetenschappen van de Universiteit Leiden. Haar expertise ligt op het gebied van de antropologie van de islam. Islam in Europa en de studie van rituelen. Dessing is opgeleid in de islamwetenschappen aan de Universiteit Leiden en is daar in 2011 gepromoveerd. Zij was van 1998 tot 2008 onderzoeker en onderwijscoördinator bij het International Institute for the Study of Islam in the Modern World (ISIM) te Leiden. Momenteel is zij programmaleider van het NWO-programma "Individualization, Fragmentation of Authority, and New Organizational Forms among Muslims in Europe". Daarnaast is zij secretaris van de Vereniging tot bestudering van het Recht van de Islam en het Midden Oosten (RIMO).

dr. G. Celik, lid

De heer Çelik studeerde beleids- en organisatiewetenschappen aan de Universiteit van Tilburg en promoveerde in 2008 aan deze universiteit op het thema religieus geïnspireerde bewegingen. Hij verricht onderzoek naar religieus pluralisme, religieus engagement, civil society en cultureel ondernemerschap en publiceert over religieus-maatschappelijke onderwerpen en is als associate lector en hogeschool hoofddocent verbonden aan het lectoraat Sociale Innovatie en Verscheidenheid van de Christelijke Hogeschool Windesheim in Zwolle. Çelik is betrokken bij een aantal projecten op het gebied van religie, integratie, diversiteit, innovatie en ondernemerschap, onder meer als lid van de begeleidingscommissie van het programma "Arbeidsintegratie en vertrouwen in een kleurrijke samenleving" van het Instituut voor Sociale Weerbaarheid (Rijksuniversiteit Groningen en Universiteit Utrecht). Hij was voorheen werkzaam bij diverse (advies)organisaties, waaronder KPC Groep, het CINOP (Centrum voor Innovatie en Opleidingen), NTF (The Netherlands-Turkey Friendship Foundation) en Clavis Consulting en werkte als programmamanager en adviseur bij de directie Onderwijs en Onderzoek van de Universiteit Utrecht.

M. Verhoek BSc, studentlid

Mevrouw Verhoek heeft haar diploma van de middelbare school aan het Gymnasium Ceeleum in Zwolle behaald. Zij heeft de bacheloropleiding Politicologie voltooid en studeert nu de master Politicologie, specialisatie Politieke Theorie, beide aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zij heeft vanaf 2006 functies gehad binnen de Radboud Universiteit waaronder die van voorzitter van de Universitaire Studentenraad. Mevrouw Verhoek was in 2010 – 2011 vicevoorzitter van de Landelijke Studentenvakbond

Alle panelleden en de secretaris hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Het panel werd bijgestaan door dr. Th. de Bruijn, beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator en drs. W. Vercouteren RC, secretaris.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft op 4 januari 2013 een bezoek gebracht aan de locatie van de opleiding in Rotterdam.

Programma

08.45 uur – 09.00 uur	Ontvangst en kort vooroverleg panel (besloten)
09.00 uur – 09.20 uur	Gesprek met vertegenwoordigers instellingsbestuur prof.dr. A. Akgunduz (College van Bestuur), prof.dr. E. Akcahusyin (College van Bestuur), prof.dr. J. Peters (Raad van Toezicht)
09.20 uur – 10.00 uur	Gesprek met opleidingsdirecteur dr. O. Uca (bacheloropleidingsdirecteur)
10.15 uur – 11.15 uur	Gesprek met docenten dr. O. Hidir, A. Abba BA, G.A. Amer MA (ook voorzitter examen- commissie), M. Araab BA, M. Abu al-Hija MA, B. Osmani, prof.dr. A. Wessels
11.30 uur – 12.00 uur	Gesprek met examencommissie drs. H. Yalcinkaya, M.F. Ozberk BA
12.00 uur – 12.30 uur	Bezoek aan voorzieningen (rondleiding pand)
12.30 uur – 13.30 uur	Lunch en documentenonderzoek panel (besloten)
13.30 uur – 14.30 uur	Gesprek met studenten H. Kamouni, L. Kamouni, H. Bicer (lid opleidingscommissie), M. Osmani (lid opleidingscommissie), Z. Unal (lid opleidingscommissie), J. Nazrabi
14.45 uur – 15.45 uur	Gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld prof.dr. M. Unver (voorzitter ISN, Diyanet), M. Disli MA (SPIOR), drs. E. Alasag (Platform INS), F. Hansildaar (imam moskee Nour al-Islam, Den Haag), A. Saleh (Total Quality Halal Correct Certification)
16.00 uur – 16.20 uur	Tweede gesprek met opleidingsdirecteur en examencommissie dr. O. Uca, drs. H. Yalcinkaya, M.F. Ozberk BA
16.20 uur – 18.00 uur	Overleg panel (besloten)
18.00 uur – 18.15 uur	Beknopte terugkoppeling door voorzitter panel aan opleiding

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding/instelling

- Informatiedossier ten behoeve van de uitgebreide toets nieuwe opleiding hbo bachelor Islamitische Theologie
- Draagvlak van Islamitische Universiteit Rotterdam bij islamitische organisaties
- Samenwerkingsovereenkomsten met instellingen voor hoger onderwijs
- Organigram professionele bachelor- en masteropleidingen
- Geprognostiseerd exploitatieresultaat over periode 01/09/12 tot en met 31/08/13
- Evaluatieagenda
- Samenstelling examencommissie
- Besluit Stichtingsbestuur Schriftelijke Afstudeergarantie
- Studiegids
- Onderwijs- en examenreglement
- Voorbeeldtentamens
- Curricula vitae van docenten
- Personeelsbeleid
- Standaardformulieren betreffende bachelorscriptie
- Reglement bachelorscriptie
- Stagegids
- Antwoorden van opleiding op schriftelijke vragen van panel

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- Literatuur van de verschillende modules en verschillende studie jaren
- Studiemateriaal van de verschillende modules
- Inhoud toetsing in kader van colloquium doctum
- Statuten Stichting Universiteit voor Islamitische Wetenschappen en Onderzoek
- Samenwerkingsovereenkomsten van Stichting Universiteit voor Islamitische Wetenschappen en Onderzoek
- Studentenstatuut
- Notulen vergaderingen Raad van Toezicht
- Notulen vergaderingen College van Bestuur
- Notulen vergaderingen examencommissie
- Notulen vergaderingen opleidingscommissie
- Rechten, plichten en taken medezeggenschapsraad
- Notulen overleg tussen College van Bestuur en medezeggenschapsraad
- Verslagen werkbesprekingen hbo bachelor- en hbo masteropleidingen

Bijlage 4: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
EC	studiepunten volgens European Credit Transfer System
hbo	hoger beroepsonderwijs
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op uitgebreide toetsing van de nieuwe opleiding hbo bachelor Islamitische Theologie van de Islamitische Universiteit Rotterdam.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)

Parkstraat 28

Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG

T 31 70 312 23 30

F 31 70 312 23 01

E info@nvaio.net

W www.nvaio.net

Aanvraagnummer: 000799